

Adrian Năstase

*O operă de interes național**

Editorii mi-au solicitat câteva rânduri de însoțire și întâmpinare a acestui volum.

O fac cu toată plăcerea și, într-un fel, ca o datorie morală.

Mă întorc cu gândul la începutul anilor '90, când în viața politică și științifică, românească și internațională, își făcea apariția Fundația Europeană Titulescu.

Demers necesar și generos, născut din prețuire și dragoste pentru marele nostru înaintaș, Fundația Europeană Titulescu s-a impus, în peste un deceniu de existență, ca un reper acțional, de mare altitudine intelectuală și morală, onorând cu devotament exigențele actelor fundamentale care s-au aflat la originea ei.

Nu este nici în intenția mea și nici nu este aici locul de a face istoria acestor ani ai Fundației Europene Titulescu, care au marcat viața tuturor celor care și-au legat gândurile și preocupările de tot ceea ce s-a împlinit aici sub semnul speranței, al dorinței permanente de a descoperi și redescoperi, de a dăruii conștiinței publice românești și universale idei ce ne-au fost lăsate moștenire și pe care timpul risca să le piardă prin uitare.

Am simțit de timpuriu – alături de atâția alți oameni pe care îi frământă durata – nevoia de a face ceva aparte, poate doar ce este drept și necesar, pentru Titulescu, o minte și un suflet care nu încetează dincolo de veac să iradieze lumina asupra acelor ce au supraviețuit încercărilor nefericite ale confruntării cu nimicnicia, ignoranța, egoismul și intoleranța.

Am știut de atunci – lăsându-mă o clipă prizonier poeziei și muzicii, iar mai apoi rob al istoriei, dreptului, sociologiei, diplomației și de un timp încoace înaltei politici – că Titulescu trebuie așezat alături de Eminescu și Blaga, Iorga și Pârvan, Caragiale și Rebreanu, de Enescu și Brâncuși, de toți ceilalți titani ai neamului românesc, pe care nu vom obosi niciodată să-i evocăm și să-i omagiem, nu doar pentru ceea ce au fost – și poate ar fi destul – ci și pentru faptul că rămân alături de noi prin spirit.

Decenii la rând, opera lui Titulescu ne-a fost furată, ca a atâtor altora, făcându-ne mai săraci, lipsindu-ne ceva din ideal și demnitate.

La numai câteva luni după crearea Fundației Europene Titulescu, care prin Actul constitutiv statua tipărirea operei științifice și politico-diplomatice a lui Titulescu, confratele George G. Potra, cu vechi și prestigioase state de serviciu de cercetător și editor, îmi prezenta – pe când îndeplineam funcția de

---

* Cuvânt înainte de Adrian Năstase, prim-ministru al României, președinte al Fundației Europene Titulescu, la volumul Nicolae Titulescu, *Opera politico-diplomatică (iulie 1927–iulie 1928), Partea I*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2003, pp. V–VIII; în Adrian Năstase, George G. Potra, *Titulescu – Ziditor de mari idealuri*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, pp. 368–373.

ministru de Externe, cea mai copleșitoare demnitate pentru mine, căci stăteam pe același scaun de unde oficiaseră Mihail Kogălniceanu, Take Ionescu, Ion I.C. Brătianu, I.G. Duca, Nicolae Titulescu, Grigore Gafencu – Proiectul publicării integrale a *Operei politico-diplomatice a lui Nicolae Titulescu*.

Am trăit cu emoția momentul, am îmbrățișat proiectul cu toată căldura, deplin devotament și neslăbită energie, știind că nu va fi nici lesnicios și nici rapid împlinit, că va presupune dăruire și sacrificiu și, pe deasupra tuturor, ne va cere forța morală pentru a trece peste și dincolo de toate neajunsurile previzibile și imprevizibile.

Editorii volumului de față evocă cu rigoare și fidelitate filmul eforturilor consacrate tipăririi operei politico-diplomatice a „Patronului” diplomației românești, acel an de referință care a fost 1966, când intelectuali de marcă, istorici, juriști și diplomați români au reușit să întredeschidă poarta, pentru o clipă, lui Titulescu, dincolo de care noi generații îndrăzneau și trăiau setea de a se întâlni cu părinții noștri fondatori.

Timp de aproape un sfert de secol intelectualitatea românească nu a abandonat acest proiect ca pe niciunul din celelalte menționate sau sugerate mai sus. Oficialitățile regimului totalitar n-au încurajat însă – pentru a apela la un eufemism – tipărirea integrală a lui Titulescu. Departe de a-i cunoaște opera politico-diplomatică, acestea bănuiau – și aveau de astă dată dreptate – că ea era mai mult decât incomodă, de-a dreptul periculoasă, prin ideile sale „subversive” despre libertate, democrație, viață politică, pluripartitism și parlamentarism, apartenența și atașamentul la valorile occidentale, Europa unică, spiritualizarea frontierelor ș.a. Neputându-l ignora de-a dreptul, oficialitățile regimului totalitar l-au adus în unele momente în prim-plan, din rațiuni de politică internă și de politică externă, în jocul lor oportunist folosindu-i abuziv și fraudulos ideile. Contrar propriilor intenții, toate aceste momente au dus la deschiderea unei cutii a Pandorei, apelul public, din ce în ce mai deschis exprimat, la Titulescu, la cel adevărat și integral, fiind revendicat ca un drept individual și național. Intelectualitatea românească l-a onorat pe marele nostru înaintaș și s-a onorat și pe sine, în ciuda tuturor opreliștilor și restricțiilor, cu pagini remarcabile, care își păstrează deplina valoare dincolo de conjuncturile în care au putut fi elaborate și publicate.

Anii de existență ai Fundației Europene Titulescu nu au fost nici pe departe totdeauna roz. Dezinteresul unor oficialități – tocmai din partea acelor care erau chemate să apere funcția și să asigure funcționalitatea acestei înalte instituții de știință și cultură, să-i arate îndatorare și prețuire omului politic și diplomatului Titulescu – a făcut ca Fundația Europeană Titulescu să traverseze momente de nesiguranță și stagnare.

Faptul că nu-mi revine răspunderea pentru aceste stări de lucruri – fiind îndepărtat un timp, prin jocuri de culise, de la conducerea acestei Fundații, de a cărei constituire mi-am legat cu cinste și devotament numele –

nu mă face să resimt mai puțin tristețea pentru un hiatus nedrept și nefericit în evoluția acestei instituții care, în numele interesului național, trebuia și trebuie să funcționeze normal dincolo de orice schimbări de guverne și persoane.

La împlinirea a 120 de ani de la nașterea ilustrului nostru compatriot, Fundația Europeană Titulescu și-a relansat activitatea într-un mod spectaculos. De atunci încoace au fost inițiate, organizate și patronate, atât în țară, cât și în străinătate, adevărate evenimente – s-au vernisat expoziții, fără precedent ca tematică și amploare, expoziții de carte, de fotografii și documente, în capitale și metropole ale lumii de pe toate continentele; s-au dezvelit statui, busturi și efigii la instituții cu vocație universală; au fost susținute conferințe în organizații internaționale, la celebre universități, instituții și centre academice; s-au lansat cărți prestigioase.

Toate au purtat un nume: Titulescu.

Timpul scurs de atunci încoace confirmă o perspectivă superioară asupra rostului Fundației Europene Titulescu, posibilitatea de adaptare și readaptare la formule de organizare și funcționare, care să asigure, dincolo de conjuncturi, continuitate, coerență, dinamică, o abordare programatică și sistemică a problematicii titulesciene, în particular, a celei internaționale, în general, în legătură nemijlocită cu mediile academice și diplomatice din țară și străinătate, o înțelegere profundă și o proiecție convingătoare a sensului și substanței demersului ideatic pe care îl avem în vedere, o percepție plină de receptivitate și considerație a procesului european de astăzi.

Am azi satisfacția de a constata că la Casa Titulescu – rectitorită la împlinirea a 120 de ani de viață ai „Patronului“ – se simte un puls nou, un loc de vibrație intelectuală autentică, că aceasta a devenit o tribună prestigioasă de idei și un laborator fertil de cercetare, un spațiu de convivialitate și confort sufletesc pe care l-aș dori extins în cât mai multe centre de cultură.

Am scris și am vorbit în mai multe rânduri despre aparițiile editoriale de până acum ale Fundației Europene Titulescu, evidențiindu-le originalitatea, ineditul, profesionalismul, camera de rezonanță, prestigiul național și internațional. De fiecare dată – și meritau – le-am relevat autoritatea de evenimente.

Volumul de față este o confirmare și o prelungire a acestui spirit, de astă dată într-un demers de mare complexitate și anvergură căruia actualii editori îi fac de fapt o nouă inaugurare.

Prefața și Nota asupra ediției semnate de editori mă dispensează de multe remarci și sublinieri.

Ca cercetător și profesor, ca om de știință și ca om politic, îndrăznesc să cred că am, prin formație și experiență, prin cunoașterea profundă a domeniului, în particular, și a spațiului cultural românesc, în general, deplina autoritate de a formula o judecată de valoare și în acest caz.

Mă voi limita doar – așa cum sugeram mai sus – la a saluta curajul întreprinderii, amploarea și complexitatea demersului, profesionalismul desăvârșit al editorilor și colaboratorilor, standardele înalte urmărite și atinse, de o echipă în care seniori și juniori se unesc în mod fericit în urmărirea programului de tipărire a *Operei politico-diplomatice a lui Nicolae Titulescu*.

Istorici, sociologi, juriști, diplomați, români și străini, au pe masă, prin acest prim volum, dosarul unui an de existență, poate nu cel mai dens, dar oricum fertil și dramatic, plin de idei și fapte, de inițiative curajoase și proiecte îndrăznețe, vizând arhitectura politicii externe a țării noastre și ansamblul problematicii europene de după Primul Război Mondial.

Documentele inserate, comentariile și notele care le însoțesc servesc deopotrivă cunoașterii biografiei politice a lui Nicolae Titulescu și aprofundării direcțiilor de politică externă și obiectivelor diplomatice românești din perioada interbelică. Știu că ne aflăm cu acest volum la reluarea unui proiect ambițios și de mult timp dorit. La primul pas. Voi spune și eu ca orice român: mai bine mai târziu decât niciodată. Faptul indubitabil că trebuie să-l urmărim și să-l ducem la capăt, faptul că sunt și că vor fi impedimente de ordin birocratic, financiar și uman, faptul că după ani și ani numeroase documente care îl privesc direct pe Nicolae Titulescu se află încă în străinătate, ceea ce presupune investigarea și aducerea lor în România, cel puțin în copie, pentru a le fructifica integral, toate acestea și multe altele, faptul că amploarea și diversitatea pieselor din fondul documentar, acoperind o vastă paletă problematică, de strictă specialitate, impune apelul la nu puțini alți cercetători, se cer înțelese, invită la o largă solidaritate și la un sprijin prompt și substanțial pentru a face ca demersul început astăzi să-l putem duce la bun sfârșit mâine. Este o datorie față de cei ce au fost și un dar pentru generațiile actuale și viitoare. Ne vom regăsi cu toții în această operă de interes național și ne vom simți cu toții mai bogați prin ideile și faptele bune care ne-au fost lăsate moștenire.

La capătul acestor rânduri, pe care le scriu cu bucurie, țin să exprim încă odată satisfacția de a putea saluta acest volum de referință, de a-i felicita pe editori și pe colaboratorii lor, de a le mulțumi tuturor pentru devotamentul cu care s-au dăruit acestui demers care ne onorează pe noi toți.

Am temei să cred încă odată că suntem pe calea cea bună.